

Менеджмент

УДК 336.64:338.43:658.168

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20806468>

Індикатори загрози настання банкрутства аграрних підприємств

Павленко Олександр Володимирович,

здобувач ступеня доктора філософії,

Полтавський державний аграрний університет,

м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3, 36003,

<https://orcid.org/0009-0007-9945-2603>

Прийнято: 21.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

Анотація. У статті досліджено індикатори загрози банкрутства аграрних підприємств в умовах економічної нестабільності та посилення воєнно-економічних ризиків. Визначено основні фактори, що підвищують ризик неплатоспроможності підприємств аграрного сектору, зокрема сезонність виробництва, нестабільність ринкової кон'юнктури, логістичні обмеження та зростання виробничих витрат. Проаналізовано сучасні методики прогнозування банкрутства підприємств та встановлено, що більшість класичних моделей недостатньо враховують галузеву специфіку аграрного сектору.

У дослідженні використано методи теоретичного узагальнення, системного аналізу, порівняння та структурно-логічного моделювання. Проведено оцінювання фінансових і нефінансових індикаторів загрози банкрутства аграрних підприємств. Встановлено, що найбільш інформативними показниками ранньої діагностики кризових явищ є ліквідність, рентабельність діяльності, фінансова стійкість, урожайність та логістичні показники.

За результатами дослідження сформовано адаптовану систему раннього попередження загрози банкрутства аграрних підприємств, яка базується на комплексному використанні фінансових і нефінансових індикаторів та передбачає постійний моніторинг ключових показників діяльності підприємства. Доведено, що запропонований підхід дозволяє підвищити ефективність антикризового управління та своєчасно виявляти кризові тенденції у діяльності аграрних підприємств.

Ключові слова: банкрутство, аграрні підприємства, фінансова стійкість, неплатоспроможність, індикатори банкрутства, антикризове управління, фінансові ризики, раннє попередження.

Indicators of the risk of bankruptcy among agricultural enterprises

Oleksandr Pavlenko,

Postgraduate student,

Poltava State Agrarian University,

Poltava, 1/3 Skovorody Street, 36003,

<https://orcid.org/0009-0007-9945-2603>

Abstract. This article examines indicators of the risk of bankruptcy among agricultural enterprises in the context of economic instability and escalating military-economic risks. The main factors increasing the risk of insolvency for enterprises in the agricultural sector are identified, including the seasonality of production, market instability, logistical constraints, and rising production costs. Modern methods for forecasting enterprise bankruptcy are analyzed, and it is established that most classical models do not sufficiently account for the sector-specific characteristics of the agricultural sector.

The study employs methods of theoretical generalization, systems analysis, comparison, and structural-logical modeling. An assessment of financial and non-

financial indicators of the risk of bankruptcy for agricultural enterprises was conducted. It was established that the most informative indicators for the early diagnosis of crisis phenomena are liquidity, profitability, financial stability, crop yields, and logistics indicators.

Based on the research results, an adapted early warning system for the risk of bankruptcy of agricultural enterprises has been developed, which is based on the comprehensive use of financial and non-financial indicators and provides for continuous monitoring of key performance indicators of the enterprise. It has been demonstrated that the proposed approach enhances the effectiveness of crisis management and enables the timely identification of crisis trends in the operations of agricultural enterprises.

Keywords: bankruptcy, agricultural enterprises, financial stability, insolvency, bankruptcy indicators, crisis management, financial risks, early warning.

Постановка проблеми. У сучасних умовах проблема забезпечення фінансової стійкості аграрних підприємств набуває особливої актуальності. Функціонування аграрного сектору характеризується високим рівнем ризиковості [1-4], що обумовлено сезонністю виробництва, залежністю від природно-кліматичних умов, нестабільністю ринкової кон'юнктури та впливом воєнно-економічних чинників [4, 5]. У таких умовах зростає ризик виникнення кризових явищ, погіршення платоспроможності та настання банкрутства підприємств.

Особливої актуальності проблема набуває в умовах воєнного стану, який супроводжується логістичними обмеженнями, зростанням виробничих витрат, нестабільністю експортних ринків і дефіцитом ресурсного забезпечення аграрного виробництва [2-4]. Це обумовлює необхідність своєчасного виявлення ознак фінансової нестабільності та формування ефективної системи раннього попередження загрози банкрутства аграрних підприємств.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, більшість існуючих підходів до прогнозування банкрутства орієнтовані переважно на фінансові показники та недостатньо враховують галузеву специфіку аграрного сектору й вплив зовнішнього середовища [6, 7, 8, 9, 10]. У зв'язку з цим актуальним є формування адаптованої системи індикаторів загрози банкрутства аграрних підприємств з урахуванням сучасних економічних викликів [5, 11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика прогнозування банкрутства підприємств широко представлена у науковій літературі. Теоретичну основу оцінювання ймовірності фінансової неспроможності закладено у працях Е. Альтмана [12], який обґрунтував використання фінансових коефіцієнтів для діагностики ризику банкрутства. Подальший розвиток ці підходи отримали у дослідженнях, присвячених дискримінантним, коефіцієнтним та інтегральним моделям оцінювання фінансового стану підприємств [9, 13, 14].

У сучасних українських дослідженнях значна увага приділяється адаптації методик прогнозування банкрутства до умов функціонування аграрних підприємств. Зокрема, І. М. Новак і К. В. Сухецька [6], Н. М. Давиденко, Л. А. Олійник і К. О. Оророгопуло [8], а також Л. Дорохан-Писаренко, Р. Рембілас, О. Єгорова, І. Яснолоб і З. Кононенко [10] наголошують на необхідності врахування сезонності виробництва, тривалості виробничого циклу, залежності від природно-кліматичних умов і специфіки формування фінансових результатів аграрних підприємств. Л. М. Федоришина та Д. В. Артемчук [7] акцентують увагу на використанні показників ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості та ділової активності як базових індикаторів оцінювання ймовірності банкрутства.

Окремий напрям досліджень пов'язаний із фінансовою стійкістю, антикризовим управлінням і ризиками діяльності аграрних підприємств. Д. Д. Чубін і О. Я. Коваленко [4] розглядають фінансову стійкість як важливу характеристику здатності підприємства протидіяти кризовим впливам.

А. О. Рябчук [15], О. Г. Кубай, К. Р. Кубай та І. І. Маханьков [5] досліджують антикризові механізми управління підприємствами, тоді як О. Нівєвський, П. Мартишев і С. Кваша [2], А. В. Буряк, С. В. Бойко й І. В. Дем'яненко [3], Л. Костирко та ін. [11], А. Діброва, Л. Діброва й М. Клименко [4] підкреслюють значення ризик-орієнтованого підходу до управління аграрними підприємствами в умовах невизначеності.

Узагальнення наукових праць свідчить, що більшість досліджень зосереджені переважно на фінансових показниках і класичних моделях прогнозування банкрутства. Водночас недостатньо опрацьованими залишаються питання комплексного поєднання фінансових і нефінансових індикаторів, а також урахування воєнно-економічних ризиків у системі раннього попередження банкрутства аграрних підприємств. Саме ці аспекти визначають наукову доцільність подальшого дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень у сфері прогнозування банкрутства підприємств, недостатньо уваги приділяється комплексному використанню фінансових і нефінансових індикаторів для оцінювання ризику банкрутства аграрних підприємств. Існуючі методики переважно орієнтовані на фінансові показники та недостатньо враховують сезонність виробництва, вплив зовнішнього середовища й воєнно-економічних ризиків, що потребує удосконалення підходів до ранньої діагностики банкрутства аграрних підприємств.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження індикаторів загрози банкрутства аграрних підприємств та формування адаптованої системи раннього попередження фінансової неспроможності з урахуванням сучасних економічних і воєнно-економічних ризиків. Для досягнення мети визначено такі **завдання**: дослідження особливостей прояву кризових явищ у аграрному секторі; визначення факторів ризику неплатоспроможності аграрних підприємств; аналіз сучасних методик

прогнозування банкрутства; оцінювання фінансових і нефінансових індикаторів загрози банкрутства; формування адаптованої системи раннього попередження кризових явищ у діяльності аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрний сектор економіки характеризується підвищеним рівнем ризиковості, що обумовлено залежністю від природно-кліматичних умов, сезонністю виробництва, нестабільністю ринкової кон'юнктури та впливом зовнішнього середовища [2, 3, 6, 8]. У сучасних умовах воєнно-економічної нестабільності навіть незначні негативні зміни можуть суттєво впливати на фінансову стійкість аграрних підприємств та формувати передумови розвитку кризових явищ.

Особливості прояву кризових процесів у аграрному секторі формуються під впливом комплексу взаємопов'язаних зовнішніх, внутрішніх і галузевих факторів, які визначають рівень фінансової стабільності підприємств та їх здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища (рис. 1).

Рис. 1. Основні фактори прояву кризових явищ в аграрному секторі

Джерело: узагальнено автором на основі [2, 3, 5-8].

Функціонування аграрних підприємств відбувається в умовах підвищеної економічної невизначеності, що підвищує ризик виникнення фінансових труднощів та втрати платоспроможності [1, 7, 8, 11]. Для аграрного сектору характерним є поєднання виробничих, фінансових і воєнно-економічних ризиків, які негативно впливають на фінансову стійкість підприємств.

Найбільший вплив на ризик неплатоспроможності аграрних підприємств здійснюють нестабільність зовнішнього середовища, висока залежність від кредитних ресурсів, сезонність виробництва, логістичні обмеження та воєнно-економічні ризики [4, 5]. Сукупний вплив зазначених факторів призводить до погіршення фінансової стійкості підприємств і підвищення ризику виникнення кризових явищ [1, 3, 11].

В умовах нестабільного економічного середовища та посилення воєнно-економічних ризиків особливого значення набуває своєчасне виявлення ознак погіршення фінансового стану аграрних підприємств. Ефективність антикризового управління значною мірою залежить від здатності підприємства оперативно оцінювати рівень фінансової нестабільності та ризик втрати платоспроможності [6, 8].

Система індикаторів загрози банкрутства являє собою сукупність фінансових і нефінансових показників, які дозволяють оцінити фінансовий стан підприємства, виявити кризові тенденції та забезпечити своєчасне прийняття управлінських рішень [7-9]. Для аграрного сектору особливого значення набуває комплексний підхід до оцінювання ризику банкрутства, що враховує як результати фінансово-господарської діяльності, так і вплив зовнішнього середовища та галузевих особливостей функціонування підприємств [2, 3, 11].

Узагальнену структуру системи індикаторів загрози настання банкрутства аграрних підприємств наведено на рис. 2.

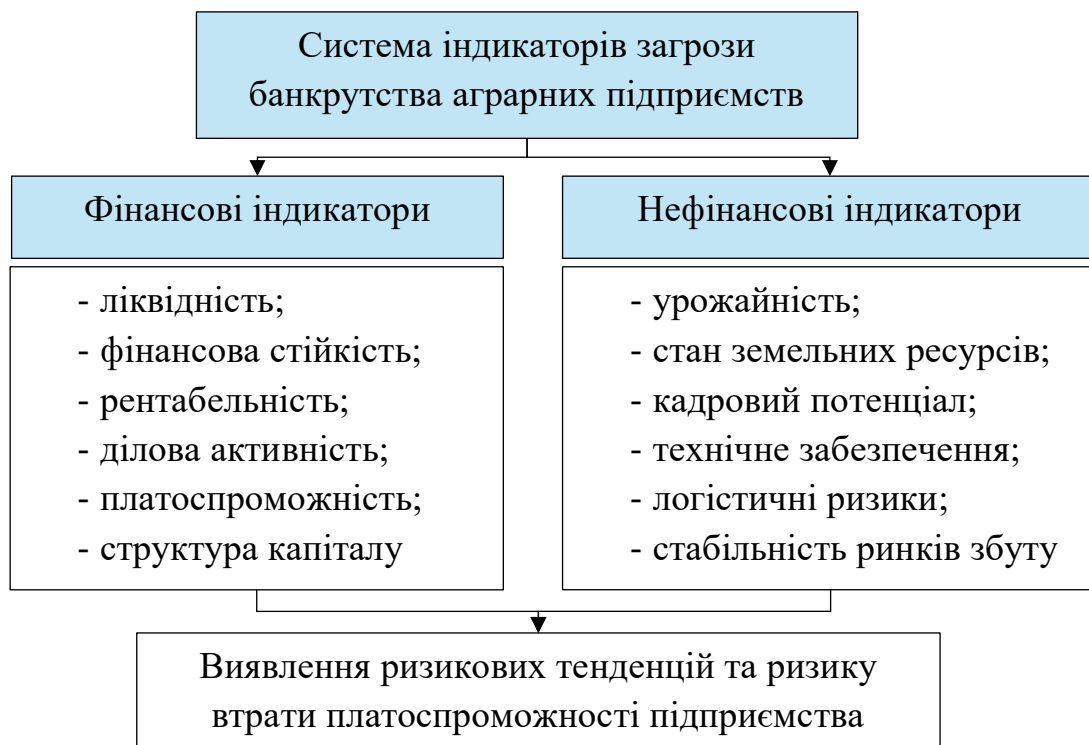

Рис. 2. Система індикаторів загрози настання банкрутства аграрних підприємств

Джерело: узагальнено автором на основі [3, 5-9].

Дані рис. 2 свідчать, що система раннього попередження банкрутства аграрних підприємств повинна базуватися на комплексному поєднанні фінансових і нефінансових індикаторів. Такий підхід дозволяє забезпечити більш об'єктивне оцінювання фінансової стійкості підприємства та своєчасне виявлення кризових явищ у його діяльності [8, 15].

У сучасних умовах господарювання проблема своєчасного прогнозування банкрутства підприємств набуває особливої актуальності, оскільки фінансова нестабільність суб'єктів господарювання негативно впливає на ефективність функціонування економіки та рівень економічної безпеки держави. Для аграрного сектору ця проблема є особливо важливою через високий рівень залежності підприємств від природно-кліматичних умов, сезонності виробництва, нестабільності ринкової кон'юнктури та значного впливу зовнішніх економічних факторів [2, 6]. За таких умов зростає необхідність

використання ефективних методик прогнозування банкрутства, які дозволяють своєчасно виявляти кризові тенденції та запобігати втраті платоспроможності підприємств.

Більшість сучасних методик прогнозування банкрутства базуються на використанні фінансових коефіцієнтів ліквідності, рентабельності та фінансової стійкості підприємства [9, 12, 14]. Водночас універсальної моделі прогнозування банкрутства не існує, оскільки ефективність застосування конкретної методики значною мірою залежить від галузевої специфіки підприємства та умов його функціонування [8, 13].

У міжнародній практиці найбільш поширеними методиками прогнозування банкрутства є моделі Альтмана, Спрінгейта та Таффлера, які базуються на використанні системи фінансових коефіцієнтів для оцінювання рівня ліквідності, рентабельності, ділової активності та фінансової стійкості підприємства [12, 13]. Зазначені методики широко використовуються у практиці фінансового аналізу завдяки відносній простоті розрахунків та можливості комплексного оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання.

Сучасні українські науковці значну увагу приділяють адаптації зарубіжних моделей прогнозування банкрутства до умов функціонування вітчизняних підприємств [6, 8]. Вітчизняні дискримінантні моделі враховують особливості національної економіки, інфляційні процеси, нестабільність фінансового ринку та специфіку окремих галузей господарювання. Однак більшість існуючих підходів залишаються орієнтованими переважно на оцінювання фінансових показників та недостатньо враховують нефінансові фактори ризику.

Для аграрного сектору використання класичних моделей прогнозування банкрутства має певні обмеження. Це обумовлено сезонністю виробництва, високою залежністю від природно-кліматичних умов, нестабільністю цін на сільськогосподарську продукцію та значним впливом зовнішніх ризиків [2, 5]. Крім того, сучасні воєнно-економічні умови суттєво підвищують рівень

невизначеності діяльності аграрних підприємств, що знижує точність прогнозування за допомогою традиційних фінансових моделей.

З метою узагальнення переваг і недоліків найбільш поширених методик прогнозування банкрутства доцільно провести їх порівняльний аналіз з позиції можливості застосування для аграрних підприємств України (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика методик прогнозування банкрутства

Методика	Основні показники оцінювання	Переваги методики	Недоліки методики	Можливість застосування для аграрних підприємств
Модель Альтмана	Ліквідність, рентабельність, оборотність активів, структура капіталу	Висока популярність та точність прогнозування; простота розрахунків	Не враховує галузеву специфіку та воєнно-економічні ризики	Обмежена, потребує адаптації до умов аграрного сектору
Модель Спрінгейта	Прибутковість, ліквідність, оборотність активів	Висока чутливість до змін фінансового стану	Орієнтована переважно на стабільне економічне середовище	Частково придатна за умови коригування показників
Модель Таффлера	Ліквідність, структура зобов'язань, прибутковість	Можливість використання для різних галузей	Зниження точності в умовах економічної нестабільності	Придатна для загальної оцінки фінансового стану
Вітчизняні дискримінантні моделі	Фінансова стійкість, платоспроможність, рентабельність	Адаптація до умов української економіки	Відсутність єдиного методичного підходу	Більш придатні для аграрних підприємств України
Комплексний підхід на основі фінансових і нефінансових індикаторів	Фінансові показники, виробничі та зовнішні фактори	Комплексність оцінювання; врахування галузевих ризиків	Складність формування системи показників	Найбільш ефективний для аграрного сектору

Джерело: узагальнено автором на основі [3, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13].

Дані табл. 1 свідчать, що більшість класичних моделей прогнозування банкрутства базуються переважно на фінансових показниках та недостатньо враховують специфіку функціонування аграрного сектору. Водночас сучасні умови господарювання потребують комплексного підходу до оцінювання ризику банкрутства, який поєднуватиме фінансові та нефінансові індикатори, а також враховуватиме вплив зовнішнього середовища та воєнно-економічних ризиків [3, 4, 5, 7].

Проведений аналіз сучасних методик прогнозування банкрутства свідчить про необхідність формування адаптованої системи індикаторів з урахуванням галузевих особливостей аграрного сектору [5, 8].

З огляду на виявлені обмеження існуючих методичних підходів до прогнозування банкрутства, важливого значення набуває практичне дослідження індикаторів фінансової нестабільності аграрних підприємств. Проведення емпіричного аналізу дозволяє визначити найбільш інформативні показники загрози банкрутства та оцінити їх практичну значущість у системі антикризового управління.

Емпіричне дослідження індикаторів загрози банкрутства аграрних підприємств базується на оцінюванні рівня їх інформативності та здатності своєчасно сигналізувати про погіршення фінансового стану суб'єктів господарювання [7, 8]. Для аграрного сектору важливе значення мають як фінансові, так і нефінансові індикатори, зокрема ліквідність, рентабельність, урожайність і логістична стабільність [2, 3, 9, 12].

Результати дослідження свідчать, що найбільш чутливими до розвитку кризових процесів є показники ліквідності, рентабельності діяльності та урожайності, оскільки саме вони найбільш швидко реагують на погіршення фінансово-економічного стану підприємства. Водночас використання виключно фінансових показників не забезпечує достатньої точності прогнозування банкрутства аграрних підприємств. Це обумовлює необхідність комплексного

поєднання фінансових і нефінансових індикаторів у системі раннього попередження загрози банкрутства [3, 8, 10].

Таким чином, результати емпіричного дослідження підтверджують доцільність формування адаптованої системи індикаторів для своєчасного виявлення кризових тенденцій і підвищення ефективності антикризового управління аграрними підприємствами. Результати дослідження свідчать, що традиційні підходи до прогнозування банкрутства недостатньо враховують галузеву специфіку аграрного сектору, сезонність виробництва та вплив воєнно-економічних ризиків [2, 8]. Запропонована система базується на поєднанні фінансових і нефінансових індикаторів та передбачає постійний моніторинг ключових показників діяльності підприємства для оцінювання рівня ризику й формування антикризових управлінських рішень [3, 7].

Узагальнену структуру адаптованої системи раннього попередження загрози банкрутства аграрних підприємств наведено на рис. 3.

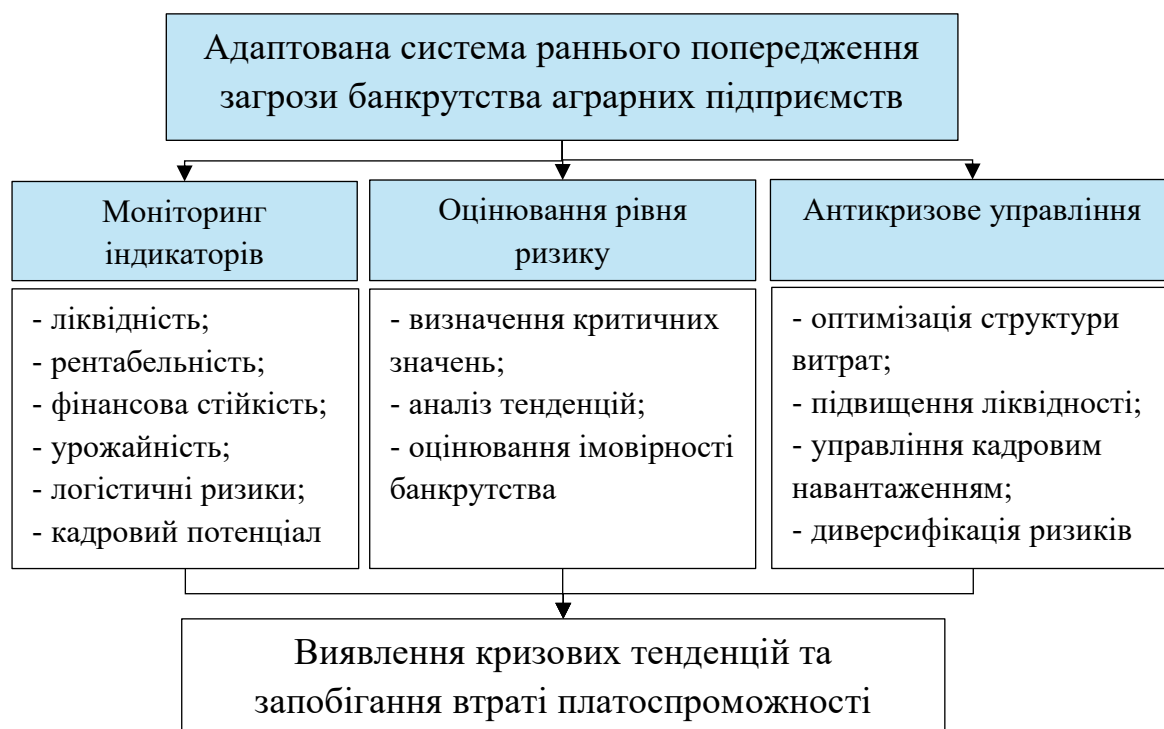

Рис. 3. Адаптована система раннього попередження загрози банкрутства аграрних підприємств

Джерело: сформовано автором на основі [2, 3, 5, 6, 7, 8].

Дані рис. 3 свідчать, що система раннього попередження повинна функціонувати на основі безперервного моніторингу фінансових і нефінансових індикаторів, оцінювання рівня ризику та формування антикризових управлінських рішень. Особливого значення в сучасних умовах набуває врахування воєнно-економічних ризиків, логістичних обмежень та нестабільності зовнішнього середовища, які суттєво впливають на фінансову стійкість аграрних підприємств [2, 4].

Таким чином, формування адаптованої системи раннього попередження загрози банкрутства є важливою передумовою підвищення ефективності антикризового управління та забезпечення фінансової стійкості аграрних підприємств в умовах нестабільного економічного середовища.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що ризик банкрутства аграрних підприємств суттєво зростає в умовах економічної нестабільності та посилення воєнно-економічних викликів. Визначено, що фінансова нестабільність аграрних підприємств формується під впливом сезонності виробництва, логістичних обмежень, нестабільності ринкової кон'юнктури та зростання виробничих витрат.

Встановлено, що класичні моделі прогнозування банкрутства недостатньо враховують специфіку аграрного сектору, що обумовлює необхідність комплексного використання фінансових і нефінансових індикаторів. За результатами дослідження сформовано адаптовану систему раннього попередження загрози банкрутства аграрних підприємств, яка дозволяє підвищити ефективність діагностики кризових явищ та своєчасність антикризових управлінських рішень. Запропонований підхід може бути використаний у системі антикризового управління аграрних підприємств.

Список використаних джерел

1. Чубін Д. Д., Коваленко О. Я. Фінансова стійкість підприємства: етапи категоризації поняття у вітчизняній науці. Актуальні проблеми економіки. 2024. № 4 (274). С. 38-45. DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-274-38-45
2. Nivievskiy O., Martyshev P., Kvasha S. Agricultural Policy in Ukraine. NUBiP, Kyiv. 2023. DOI: 10.48550/arXiv.2305.01478
3. Буряк А.В., Бойко С.В., Дем'яненко І.В. Фінансування аграрних підприємств: аналіз довгострокових трендів та структурних зрушень. Економіка та управління АПК. 2021. № 2. С. 110–118. DOI:10.33245/2310-9262-2021-169-2-110-118
4. Діброва А., Діброва Л., Клименко М. Формування системи управління ризиками аграрних підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2024. № 7 (277). С. 188–202. DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-277-188-202
5. Кубай О. Г., Кубай К. Р., Маханьков І. І. Формування стратегії антикризового управління аграрних підприємств у сучасних умовах. Наукові перспективи. 2024. No 2(44). DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2\(44\)-644-656](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2(44)-644-656)
6. Новак І. М., Сухецька К. В. Методи діагностики банкрутства аграрних підприємств. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2021. Вип. 99, ч. 2. С. 240–247. DOI: 10.31395/2415-8240-2021-99-2-240-247.
7. Федоришина Л. М., Артемчук Д. В. Діагностика ймовірності банкрутства підприємства аграрного сектору. Економіка та суспільство. 2025. № 53. DOI: <https://doi.org/10.37332/>
8. Давиденко Н. М., Олійник Л. А., Орологопуло К. О. Прогнозування банкрутства аграрних підприємств у сучасних умовах. Економіка і управління бізнесом. 2022. Т. 13, № 4. С. 42-53. DOI: [https://doi.org/10.31548/economics13\(4\).2022.36-45](https://doi.org/10.31548/economics13(4).2022.36-45)

9. Петик Л. О., Пісяк М. З. Методологічні підходи до діагностики та оцінювання ймовірності банкрутства підприємств. Економіка. Фінанси. Право. 2022. № 10/1. С. 22-26. DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2022.10\(1\).5](https://doi.org/10.37634/efp.2022.10(1).5)
10. Dorohan-Pysarenko, L., Rebilas, R., Yehorova, O., Yasnolob, I., & Kononenko, Z. Методичні особливості оцінки ймовірності банкрутства аграрних підприємств України. Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal, 2021. 7(2), 20–39. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.02.02>
11. Костирко Л., Соломатіна Т., Костирко Р., Зайцева Л., Чернодубова Е. Комплексний аналіз ризику як інструмент вибору фінансової стратегії аграрних підприємств в умовах невизначеності: методи, оцінка, аудит. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 2024. 5(58), 207–224. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.58.2024.4586>
12. Altman E. I. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. The Journal of Finance. 1968. Vol. 23, No. 4. P. 589–609. DOI: <https://doi.org/10.2307/2978933>
13. Чухраєва Н. М. Порівняльний аналіз ефективності дискримінантних моделей діагностування банкрутства українських підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2017. Вип. 25. Ч. 2. С. 28-32.
14. Чібісова І. В. Методи оцінки і прогнозування банкрутства підприємств. Економічний вісник КНТУ. 2012. № 22(2). С. 64-72.
15. Рябчук А. О. Процедура банкрутства як засіб виведення підприємства з кризи. Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. 2020. URL: <https://repository.vsau.org/getfile.php/2822.pdf> (дата звернення: 24.04.2026).